

Het ontstaan en de activiteiten van de Archeologische werkgroep Beverwijk-Heemskerk.

In 1958-1960 werden door de ROB in Beverwijk de resten opgegraven van het kasteel Oosterwijk. Na beëindiging van het archeologisch onderzoek werd door de dragline de voormalige gracht vergraven tot een grote vijver. Enkele AWN-ers en andere personen hebben dat graafwerk bijgehouden, eerst individueel, later samenwerkend om zoveel mogelijk materiaal te kunnen bergen. Om te voorkomen dat de vondsten verspreid zouden raken en om restauratie van het materiaal mogelijk te maken werd besloten een werkgroep op te richten. Dit gebeurde op 1 september 1962. Omdat het initiatief tot oprichting van een werkgroep mede vanuit het plaatselijk museum, de Kennemer Oudheidkamer, werd genomen, gingen de amateur-archeologen onder de naam Historische Werkgroep der Kennemer Oudheidkamer aan de slag. Omstreeks 1970 werd de naam gewijzigd in Archeologische werkgroep van de Kennemer Oudheidkamer. Het museum heet inmiddels Museum Kennemerland en na de formele aansluiting bij de AWN in 1977 is de naam van de werkgroep gewijzigd in Archeologische Werkgroep Beverwijk-Heemskerk.

De voornaamste activiteiten van de werkgroep zijn verkenningen en waarnemingen in bouwputten, rioleringsleuven, vijvers-in-aanleg, enz. geweest. Vooral de ingrijpende vernieuwing van het dorpscentrum van Heemskerk en de voortgaande nieuwbouw van winkelpanden aan de Breestraat in Beverwijk gaven de werkgroep gelegenheid een kijkje in de bodem te nemen. Vaak werd alleen op zaterdagmiddag gewerkt. De resultaten zijn meestal bescheiden en fragmentarisch van aard. In letterlijke zin: wel veel scherven, maar nauwelijks huisplattegronden of andere nederzettingssporen.

Slechts enkele keren is sprake geweest van een opgraving door de werkgroep. In die gevallen waren de omstandigheden gunstig voor een uitgebreid onderzoek. Er kon gedurende een langere tijd gegraven worden, er was een afgesloten terrein dat niet door anderen kon worden betreden en men had geen last van hoge grondwaterstanden.

Voorbeelden van dergelijke onderzoeken zijn:

Heemskerk

- het onderzoek aan de Deutzstraat in 1968-1969 waar funderingen van vermoedelijk een pastorie van de Jansheren uit de 15e eeuw werden opgegraven
- in 1969-1970 aan het Kerkplein de opgraving in een af te breken café. Hier werden diverse woonniveaus, stookplaatsen met doofpotten (daterend vanaf de 13e eeuw) en een afvalkuil met aardewerk (ca. 1700) gevonden

Beverwijk

- in 1986 kon aan de Breestraat in een bouwput voor een nieuwe winkel van C&A worden gewerkt. Daar werd de fundering van een woontoren uit de eerste helft van de 14^e eeuw aangetroffen.
- in de loop der jaren zijn op de oostelijke flank van de strandwal op een achttal plaatsen sporen gevonden van akkers die bewerkt waren met een primitieve ploeg (eergetouw). Ze dateren uit de IJzertijd en doen vermoeden dat hier een uitgebreid akkercomplex heeft gelegen. Op drie plaatsen wijzen vele scherven op het bestaan van nederzettingen. In een studie over de IJzertijd in westelijk Nederland heeft het aardewerk uit het gebied tussen Oer-IJ en Rijn de naam 'Heemskerk aardewerkstijlgroep' gekregen.

Het systematisch verzamelen van oppervlaktevondsten op de tuinderijen ten noorden van Heemskerk is een andere activiteit van de werkgroep. Over een relatief groot oppervlak zijn veel scherven uit de Merovingische en Karolingische periode (400/600-900 n.C.) gevonden.

De vondsten uit de beginperiode vormen aanleiding voor een (tweede) artikel van J.G.N. Renaud over het Kasteel Oosterwijk ('Nieuwe vondsten van Oosterwijk in Kennemerland'), Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek jaargang 15-16, 1965-1966). In het Museum Kennemerland zijn de bodemvondsten van de werkgroep permanent tentoongesteld.

De werkgroep heeft dankzij de nauwe banden met het Museum Kennemerland en de medewerking met de gemeente Beverwijk altijd kunnen beschikken over een eigen royale werkruimte.

Oude voetsporen

De oudste sporen van bewoning in de regio Kennemerland vinden we op de strandwallen, de grote zandbanken, die vanaf de prehistorie door de werking van zee en wind gevormd zijn. Op veel plaatsen in Beverwijk en Heemskerk heeft de werkgroep sporen van akkerbewerking uit de Bronstijd en IJzertijd gevonden. Bijzonder zijn de hoefafdrukken van paarden en voetafdrukken van mensen (Late Bronstijd-Vroege IJzertijd) die zijn gevonden in Heemskerk (Jan Lighthartstraat)

Hoefafdrukken en voetsporen in beereput Jan Lighthartstraat, Heemskerk, 2004

Hoefafdrukken in beereput Jan Lighthartstraat, Heemskerk, 2004

Aan de Breestraat in Beverwijk werd in 1986 op het terrein voor een nieuwe winkel (C&A) de fundering van een Middeleeuwse woontoren (versterkt woonhuis) gevonden. De onderzochte woontoren was ongeveer tien meter in het vierkant en had muren van een meter dik. In een beerput is veel gebruiksaardewerk en steengoed gevonden. Uit beerputten uit de 17 en 18de eeuw kwam veel luxueus glaswerk tevoorschijn.

Kastelen en buitenplaatsen

Van noord naar zuid ligt in Kennemerland een lint van kastelen en versterkte huizen, waarvan sommigen in gebruik zijn genomen als buitenplaats. Op een aantal van deze kasteelterreinen zijn vondsten verzameld en opgravingen verricht. Zoals bijvoorbeeld bij Rietwijk, Assumburg, Oud-Haerlem (Heemskerk), Oosterwijk, Adrichem en Westerhout (Beverwijk).

Stads- en dorpscentra

Door ingrijpende vernieuwingen van het dorpscentrum van Heemskerk en de voortgaande nieuwbouw van winkelpanden aan de Breestraat in Beverwijk, heeft de werkgroep de bodem van beide plaatsen goed kunnen onderzoeken.

In de Deutzstraat in Heemskerk vond de werkgroep in 1968-1969 funderingen van vermoedelijk een pastorie van de Jansheren uit de 15e eeuw; het gebouw is in 1573 verwoest. In de kelder lag een vloer van bakstenen in visgraatmotief, waarop een groene schotel van aardewerk is gevonden. Onder de vloer werd een priem of steker van hertshoorn gevonden. Uit de beerput kwam een gave kamerpot (po) tevoorschijn. Aan het Kerkplein in Heemskerk heeft de werkgroep opgegraven in een voormalig café. Er zijn vondsten uit verschillende perioden gedaan, zoals verschillende vloerniveaus, stookplaatsen met doofpotten en een afvalkuil met aardewerk uit circa 1700. Een bijzondere vondst is de Romeinse gesneden steen (gem) uit de 1 of 2 eeuw.